

GLOSSARI
I
ABREVIATURES

GLOSSARI

MESURES

ARROVA (*cast.: arroba*): Mesura de pes, d'origen àrab (*ar-rub'*). Variable segons la zona, a València equival a 12,78 kilograms.

BARCELLA (*cast.: barcilla o barchilla*): Antiga mesura de capacitat per al gra, d'origen romà. Variable segons la zona, entre els 16 i els 20 litres.

BRAÇA (*cast.: braza*) Mesura de superfície equivalent a 4,15 m².

CAFÍS (*cast.: cahíz*): Unitat antiga de mesura de capacitat per a sòlids i àrids, com els cereals. D'origen àrab (*gafiz*). Variable, segons les regions, a València equival a 12 barcelles.

CAFISSADA (*cast.: cahizada*): L'extensió de terreny que es pot sembrar amb un cafís de gra. A València una cafissada equival a 6 fanecades.

FANECADA (*cast.: hanegada*): Mesura de superfície equivalent a 831,08 m². És l'extensió de terra que es calcula es pot sembrar amb una faneca de gra i equival a la dotzena part d'una hectàrea.

HECTÀREA (*cast.: hectárea*): Superfície de terra equivalent a un hectòmetre quadrat (10.000 m²) la qual cosa equival a un quadrat de 100 metres de costat. Els seus divisors són l'àrea (equivalent a 100 m²) i la centiàrea (1 m²).

JOVADA (*cast.: yugada*): Superfície de terra equivalent a l'extensió que una parella de bous pot llaurar en un dia (o a 36 fanecades).

LLEGUA (*cast.: legua*): Antiga unitat de longitud que expressa la distància que una persona pot realitzar en una hora, a peu o amb cavalcadura. Se situa entre els 4 i els 7 km.

QUARTÓ (*cast.: celemín*): Mesura de superfície, que antigament equivalia a la quarta part de la jovada (és a dir, a nou fanecades). En l'actualitat, quarta part de la fanecada, és a dir, 207,77 m².

QUINTAR (*cast.: quintal*): Mesura de pes equivalent a 4 arroves.

UNÇA (*cast.: onza*): Mesura de pes. Variable segons la zona, equival aproximadament a 30 grams.

MONEDES

ALCABALA (*cast.: alcabala*): Impost que es pagava a la Hisenda Reial en l'Antic Règim i que consistia en un tant per cent de l'import de les mercaderies venudes o permutades.

BILLÓ: (*cast.: vellón*): Aliatge de plata i coure al 50%, usat com a metall per a la fabricació de monedes, especialment a l'època medieval. Prové del francès *billón* (lingot).

LLIURA (*cast.: libra*): Moneda valenciana dels segles XIII-XVIII, equivalent a 240 diners i a 20 sous.

DINERS (*cast.: dineros*): Moneda valenciana. 240 diners equivalien a una lliura.

DIRHEM (o DÍRHAM) (*cast.: dirham*): Antiga moneda de plata utilitzada en diversos indrets del món islàmic.

MARAVEDÍS DE BILLÓ (*cast.: maravedí de vellón*): moneda castellana antiga fabricada amb billó. Fins a mitjan segle XIX, s'emprà als territoris espanyols per a valorar totes les altres monedes d'or, d'argent, de billó i d'aram.

PESETA (*cast.: peseta*): Moneda de curs legal a Espanya des de 1869 fins a l'aparició de l'euro.

PESO (*cast.: peso*): Moneda creada en la reforma monetària de 1497, de curs legal en Espanya durant l'època colonial i que encara és oficial a diversos països hispanoamericans i a les Filipines.

RAL (*cast.: real*): Nom de diverses monedes: el ral de València, instaurat per Jaume I, que era la moneda oficial als Regnes de València i Mallorca. El real de plata, de 3,35 grams, que començà a circular a Castella en el segle XIV, fou la base del sistema monetari espanyol fins a finals del segle XIX. Modernament s'anomenava *real*, *ral* o *quinzet* la moneda de 25 cèntims de pesseta.

RAL DE BILLÓ (*real de vellón*): Moneda de billó, de menor valor intrínsec que les monedes de plata. Es va instituir com a moneda en el segle XVII com a unitat fixa, però imaginària, que resolguera el problema de la gran volatilitat del valor de les monedes reals.

SOU (*cast.: sueldo*): Moneda valenciana equivalent a la vintena part de la lliura i a 12 diners.

OFICIS

ESTATGER/ESTATGERA (*cast.: inquilino/a*): Llogater, llogatera. Persona que paga un lloguer per la casa i/o les terres.

MASOVER/ MASOVERA (*cast.: masovero/a*): Persona que treballa la terra d'una masia. Persona que viu en una masia.

MAINADERA (*niñera*): Bressolera. Dona que té cura dels xiquets de cria.

PARAIRE (*cast.: pelaire*): Cardador de llana. Qualsevol persona que es dedica a l'ofici de preparar la llana per a ser teixida.

PARCER (*cast.: aparecero*): persona que pren o arrenda la terra a parts.

RAMADER/RAMADERA (*cast.: ganadero/a*): persona que tracta amb els ramats.

HABITACLES I CONSTRUCCIONS

ALMÀSSERA (*cast.: almazara*): Molí d'oli.

ASSUT (*cast.: azud*): Mur de contenció o pressa per a l'aigua de reduïdes dimensions, poca alçària, transversal a un riu o rierol per aturar l'aigua, fent-ne pujar el nivell i derivar-la fora del llit fluvial, en general cap a una séquia.

CAMBRA (*cast.: desván*): Espai en la part més alta de la casa, immediatament sota el sostre, destinat normalment per a graner. Andana.

CELLER (*cast.: bodega*): Lloc on s'elabora i guarda el vi.

ESTABLE (*cast.: establo*): Lloc cobert on s'allotja el bestiar.

GRANER (*cast.: granero*): Magatzem per al cereal.

MAS: Masia. Més específicament, en valencià, conjunt format per la casa o masia i les terres que li pertanyen.

MASET: Casa rural, més menuda que la masia.

MASIA (*cast.: masía*): Típica casa rural d'una explotació agrària, que sovint disposa d'instal·lacions dedicades a l'explotació avícola o ramadera.

MOLLÓ (*cast.: mojón*): Fita. Pedra o altre senyal clavat a terra que assenyalava el límit d'una heretat, d'una contrada, d'un terme municipal...

PERMÒDOL (*cast.: modillón*): Part davantera d'una biga que aguaita a l'exterior i suporta la cornisa, normalment amb funció decorativa.

ROLL (*cast.: hijuela, acéquia secundaria*): Curs d'aigua d'una séquia que naix d'un partidor fet en la séquia mare.

SÈNIA (*cast.: noria*): Màquina que s'utilitza per a elevar l'aigua del subsol o d'un pou i que consisteix en dues grans rodes engranades, una d'horitzontal moguda per un animal i una altra que gira verticalment i que té una sèrie de recipients que recullen i puguen l'aigua.

TRULL (*cast.: trullo, lagar*): Part de la vivenda destinada a la fabricació d'oli.

VENDA (*cast.: venta*): Construcció edificada entorn de un pati central, amb soportals, cavallerisses, taverna per a menjar i habitacions per a pernoctar viatgers i arriers de pas.

TERMES LEGALS

EMFITEUSI (*cast.: enfiteusis*): Figura jurídica que suposa la cessió del domini útil d'un bé immoble a llarg termini a canvi d'un pagament anual que s'anomena cànon o cens.

DELME (*cast.: diezmo*): Impost del 10% sobre la collita que lliuraven els vassalls al seu senyor, al rei o a l'Església.

CARTA D'OBLIGACIÓ (*cast.: obligación*): Document de reconeixement d'un deute.

HIDALGO (*cast.*): A Castella (i per extensió, a Espanya), persona que pertany a la classe més baixa de la noblesa.

PRIVILEGIO DE HIDALGUÍA (*cast.*): Títol d'*hidalguia* donat pel rei a plebeus, a causa dels seus mèrits o serveis i, de vegades, també per compra.

ABREVIATURES

Les abreviatures amb majúscules i sense puntuació són nostres i corresponen a diverses referències documentals:

Abreviatura	Expressió
ACA	Arxiu de la Corona d'Aragó
AGGR	Asociación General de Ganaderos del Reino
AHCB	Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona
AHN	Archivo Histórico Nacional
APCE	Archivo parroquial de la Iglesia de Nuestra Señora del Carmen de l'Elia
APSAPV	Archivo Parroquial de la Iglesia de Santiago Apóstol de la Poble de Vallbona
BNE	Biblioteca Nacional d'Espanya (Biblioteca Nacional de España)
CDMH	Centro Documental de la Memoria Histórica
CECAF	Centro Cartográfico y Fotográfico
CNIG	Centro Nacional de Información Geográfica
FMPV	Fòrum per la Memòria del País Valencià
ICV	Institut Cartogràfic Valencià
IGN	Instituto Geográfico Nacional
LBE	Libro de bautismos de la Iglesia de Nuestra Señora del Carmen de l'Elia
LCE	Libro de Censos de la Iglesia de Nuestra Señora del Carmen de l'Elia
LCPV	Libro de Censos de la Iglesia de Santiago Apóstol de la Poble de Vallbona
LDE	Libro de defunciones o Decesos de la Iglesia de Nuestra Señora del Carmen de l'Elia
LDPV	Libro de Defunciones o Decesos de la Poble de Vallbona
LME	Libro de matrimonios de la Iglesia de Nuestra Señora del Carmen de l'Elia
LMPV	Libro de matrimonios de la Iglesia de Santiago Apóstol de la Poble de Vallbona

LRE	Libro de Registros de la Iglesia de Nuestra Señora del Carmen de l'Eliana
LRPV	Libro de Registros de la Iglesia de Santiago Apóstol de la Pobra de Vallbona
PARES	Portal de Archivos Españoles
QLE	Quinque Libri de Libro de la Iglesia Ntra. Sra. del Carmen de l'Eliana
QLPV	Quinque Libri de la Iglesia Santiago Apóstol de la Pobra de Vallbona
VP	Visita Pastoral

La resta d'abreviatures que apareixen al llarg del text són les següents. Com que moltes de les fonts són en castellà, gran part de les abreviatures corresponen a aquesta llengua. I, d'altra part, com que pertanyen a diverses èpoques, des del segle XVI fins ara mateix, i moltes de les abreviatures es troben als documents originals, hi trobareu criteris d'abreviació incompatibles amb les convencions actuals i contradictoris entre ells.

Abreviatura	Paraula o Expressió
. . . .	Omissió de diverses oracions
...	Omissió de part d'una oració
[ca.] (per <i>circa</i>)	A prop de (aplicat a una data aproximada)
[sic] (per <i>sic erat scriptum</i>)	error ortogràfic, de puntuació o gramatical en la font original
Apén.	Apéndice
Art.	Artículo
Bibl.	Biblioteca
cap.	Capítol (Capítulo)
ed.	Editor
Ed./Eds.	Editor/Editors (Editores)
et al. (per <i>et alii</i>)	i altres
etc. (per <i>et caetera</i>)	etcétera
Exp.	Expediente

fol.	folio
Gral.	General
img.	Imagen
Imp.	Imprenta
Inf. téc.	Informe técnico
Inst.	Instituto
Leg.º	Legajo
N.º o núm.	número
p./pp.	pàgina/pàgines
párr.	párrafo
ref.	Referència
reg. ent.	registro de entrada
sd	sin dia
s.d.	Sense data
sign. o sig	signatura
SS.MM	Sus Majestades
Stmo.	Santísimo
t.	tom (tomo)
V.E.	Vuestra Excelencia
V.S.	Vuestra Señoría
Vmd.	Vuestra Merced
vol. (vols.)	volum/volums

Aquest llibre es va acabar de compondre
el novembre de 2024, 87 any després
de la primera independència
de l'Eliana,
i 430 anys després de
l'establiment dels carmelites

Teniu a les mans un llibre dens que recull històries familiars, vivències personals, registres de compres i vendes, repartiments d'herències, articles de premsa, documents oficials, descripcions exhaustives, glossari... i moltes coses més que hem volgut mantindre i deixar-ne constància, per a evitar la seua inevitable pèrdua si no hi quedaven escrites. La ubicació de les masies sobre el mapa i les coordenades geogràfiques us serviran per a situar-les de forma exacta.

No donem pas a l'oblit perquè, parafrasejant a Marcus Garvey «un poble sense el coneixement de la seua història passada, origen i cultura és com un arbre sense arrels». I nosaltres, les volem ben fortes!